

BESİN SESİ

BÜRO EMEKÇİLERİ SENDİKASI YAYIN ORGANI

KASIM 2015

MÜCADELEYE KATIL! ENGELLERİ KALDIRALIM!

1 992 yılında Birleşmiş Milletlerin kararı ile 3 Aralık “Uluslararası Engelliler Günü” olarak kabul edilmiş; bu karar, 1993 yılı mart ayında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonunun 1993/29 sayılı bildirisini ile 3 Aralık gününün tüm Dünyada engellilerin topluma kazandırılması ve haklarının “tam ve diğer insanlara eşit ölçüde” sağlanması amacıyla için çalışılması gereken bir gün olarak tüm Dünyaya duyurulmuştur. O zamandan beri 3 Aralık Dünya Engelliler Günü olarak kabul edilmiştir.

Engellilik doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yetilerini çeşitli derecelerde kaybetmiş, normal yaşamın gereklerine uyamama olarak tanımlanmaktadır.

Engelliliğin nedenleri araştırıldığında, büyük çoğunluğunun önlenemez nedenler olduğu görülmektedir. Genetik etkenler, akraba evliliği, gebelik sırasında yaşanan sorunlar (hastalıklar, ilaç kullanımı, radyasyona maruz kalmak, alkol ve madde kullanımı, beslenme bozuklukları) gibi sorunlar tümü önlenemez süreçlerdir. Doğum sonrasında kazalar, insan eliyle bilerek ya da kaza sonucu oluşan psiko-sosyal travmalar, doğal felaketler engelliliğe yol açmaktadır. Engelliliğin bir yazgı olmadığı, geliştirilecek sosyal politikalar ve her alanda korucu-önleyici uygulamaları içeren düzenlemelerle önleneceği kesindir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)’ne göre Dünyada 500 milyon engelli yaşamaktadır. Türkiye’nin 2009 yılında imzaladığı, “Engellilerin Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” kağıt üzerinde kalmış halen bir yasal iç düzenleme yapılmamıştır. 2009 yılında sözleşmenin “Ek İhtiyari Protokolü”, tali komisyon olarak İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, esas komisyon olarak da Dışişleri Komisyonu’nda kabul edilerek TBMM Genel Kurul gündemine sunulduğu halde bu güne kadar somut bir çalışma ortaya konmamıştır.

Engelli yurttaşların yaşam kalitesinin yükseltilmesi sosyal devlet olmanın da bir gereğidir. “Engelliler üzerinden siyasi rant devşirmek için başta iktidar partisi olmak üzere, birbiriyle yarışan siyasi partiler, engelli hakları gündeme geldiğinde somut bir adım atmaktan imtina etmektedirler.

AKP iktidarının engellilere bakışını “görmediğin halde size iş veriyoruz, engellileri insan yerine koyduk” söyleminde açıkça görmüştük. Siyasetin kendisinin bu meselede duyarsız olduğu gerçeği ortada iken aramızdaki engelleri kaldırmak için, sorunlarımızın özel günlerde ve seçim dönemlerinde malzeme yapılmasına izin vermeyerek örgütlenmeli ve mücadele etmeliyiz.

ENGELLİ KAMU EMEKÇİLERİNİN DURUMU VE SORUNLARI:

Engelli kişilerin, çalışma yaşamına dâhil olmaları en temel evrensel yurttaşlık haklarından biridir. Kamu sektöründe engelli olarak çalışmak hem adaylık süreci hem de sonrasında birçok zorluğu barındırmaktadır. Engelliliğe yönelik toplumsal ve hukuksal tanımlama karmaşasından, ön yargılardan ve kişisel özelliklerden kaynaklı durumlar ve sorunlar yaşanmaktadır. Türkiye’de engel gruplarını, cinsiyet, eğitim, yaş, coğrafi dağılım gibi kısımlarla tüm engellileri kapsayan sistemli ve güncel bir veri tabanı bile mevcut değildir.

Kamuda çalışan engellilerin mevcut durumları ve sorunlarına ilişkin herhangi bir araştırma kamuoyunun bilgisine sunulmamış olmakla birlikte, 2015 atamaları ile birlikte kamudaki engelli istihdamının yaklaşık 40.000 kişi olacağı tahmin edilmektedir.

Doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşal ve sosyal yetilerini çeşitli derecelerde yitirmiş kişilerin, çalışma yaşamına dahil olmaları, orada tutunmaları ve emekli olmaları birçok güçlüğü beraberinde getirmektedir. Gerek cari mevzuatta gerekse temel politika belgelerinde engellilere ilişkin çeşitli ifadelenmelerin bulunduğu, “özürlü”, “dezavantajlı grup” “sakat”, vb. gibi değerdendirlerin dışlayıcı bir nitelik içerdidđi ve bu konuda bile bütüncül bir yaklaşımın henüz kurumsallaşmadığı görülmektedir. Milyonlarca engelli yurttaşın yaşadığı Türkiye’de, binlerle ifade edilen sayılarla engellilerin kamu sektöründe istihdam ve çalışma haklarından yararlanması, çalışma hayatında engellilere ilişkin bakışı da özetlemektedir.

Çalışma ve istihdam haklarının kullanımında sadece engellilik durumunun belirleyici olmadığı, erişim/ulaşım ve toplumsal önyargı, mesleki ve teknik yeterlilik, ücret gibi birçok konuda genel sorunların engellileri olumsuz anlamda etkilediği ifade edilmektedir. Engellilerin temel sağlık ve temel eğitim hizmetlerinden yararlandırılmadan çalışma ve istihdam hakkının yerine getirilmesi daha zor gerçekleşmektedir.

Türkiye’de kaç engellinin olduğu, ne oranda işgücüne katıldığı, katılanların ve katılmayanların mesleki, eğitimsel ve cinsiyet dağılımlarının ne olduğu güncel olarak bilinmemektedir. TÜİK tarafından yapılan Hanehalkı işgücü piyasası araştırmaları değışik sayı ve oranlar içermektedir. Engeli dolayısıyla işgücü piyasasına katılmayanların sayısı 3,9 milyon kişiden fazla olarak ifade edilmektedir. 2014 yılında Türkiye İş Kurumu’na iş başvurusu yapan engelli kişi 35.549 iken işe yerleştirilen sayısı 26.350’dir. Son yıllarda yapılan engelli kamu görevlisi sınavları dışındaki kamu emekçilerinin engel durumlarına ilişkin bir veri tutulmamaktadır. 2002 yılındaki “Özürlüler Araştırması” sonuçlarına göre süreğen hastalığı hariç tutulduğunda %2,58 (yaklaşık 2 milyon kişi) olan engelli oranı, 2011 yılı Nüfus ve Konut Araştırması verilerine göre %6,55 (4,8 milyon kişi) olmuştur.

Çalışanların %73,2’si için ulaşım servisi sağlanmamış, %84,8’ine işe uyum eğitimi verilmemiş, % 88’ine mesleki ve teknolojik destek verilmemiş ve % 84,1’ine iş için gerekli fiziksel ortam düzenlemesi yapılmamıştır. Engellilerin çalışma durumlarına ilişkin diğer personele yaklaşık % 80 oranında herhangi bir bilgilendirme yapılmamıştır. Engelli çalışanlardan en son işinden ayrılanların %41,5’i kendi isteği olmadan ve kendi sağlık durumu gerekçe olmadan, ekonomik gerekçeler (%15,0) işin özrüne uygun olmaması (%12,2) diğer çalışanların tutumları (%4,0), ücret (%4,8), ve diğer nedenlerle ayrıldığı görülmektedir. Engelli olarak çalışanların %22,3’ü ayrımcılığa maruz kaldığını ve kariyer yükselişlerinde engelli olmayanlara göre daha az şanslı olduğunu (%34,3’ü) düşünmektedir.

“Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması”na göre 2010 yılında veri tabanına kayıtlı engellilerin %54,5’inin engel durumları 1 yaş ve üstünde ortaya çıkarken bunun ortaya çıkma nedeni görece yüksek olan %56,8 oranında hastalıklar ve %9,6 oranında kazalardır. Engel nedeni olarak hastalık ve kaza oranının yüksekliği (toplamda %66,4) engelli olmayanların da gelecek dönemlerde engelli olabileceğini göstermektedir. Bir örnek olarak 10 Ekim 2015 tarihinde Ankara’da gerçekleşen patlama sonucu yaralanan onlarca kamu çalışanı geçici ve kalıcı şekilde engelli kalmıştır.

Engelli kamu çalışanlarının en önemli sorunlarından biri çalışma ve istihdam haklarının kısıtlı bir şekilde kullanılmasıdır. Türkiye genelinde engelli istihdam etmesi gereken her 100 kurumdan 72’si bu kontenjanı tam doldurmamaktadır. Kurumların sadece 28’i kontenjanını doldurmuş olup, %16’sı da kontenjan fazlası engelli istihdam etmektedir. Bu konuda öncü ve uygulayıcı olması gereken kamu sektörü, İŞKUR üzerinden takip edilen özel sektöre yönelik engelli kontenjanları için idari para cezası uygulamaktadır. Ancak kamu sektöründeki kontenjanların doldurulmasına yönelik yaptırımlar çok kısıtlı şekilde uygulanmaktadır. Mevcut durumda kontenjan gereği istihdam edilmesi gereken engelli sayısı 61.386 iken bu kadronun 37.031’i dolu 24.355’i açıktır.

AKP ile Memur-Sen arasında imzalanan 2016-2017 yıllarını kapsayan Toplu Sözleşme sürecinde engelli kamu emekçilerinin sorun ve taleplerinin gündeme bile getirilmemesi, AKP ve onun izdüşümü olan sendikanın zihniyetini de ortaya koymaktadır.

TALEPLERİMİZ

- Engelli personel istihdam sayısının artırılması sağlanmalı ve çalışmaları teşvik edilmelidir.
- Kamu binalarının fiziksel koşulları engelli çalışanlar göz önüne alınarak, yeniden düzenlenmelidir.
- Engelli kamu emekçilerine 3 Aralık Dünya Engelliler Günü dolayısı ile 1 maaş ikramiye verilmelidir.

